

Bröllop på 50-talet – konstruktion av kvinnligheter i ett frågelistsvar

Min pappa ledde mej traditionsenligt upp för altargången, jag såg brudgummen stå där framme. [...] Av prästens ord minns jag inte ett skvatt, för Bengt darrade så hemskt där bredvid mej (IF 2000/7:27).

Citatet ovan är ett utdrag ur Berits berättelse, presenterat i ett frågelistsvar, om sitt bröllop på 1950-talet. Vi har alla något slag av föreställning om hur livet var på 50-talet. En del av oss konstruerar den på basis av egna erfarenheter, andra på basis av litteratur och filmer samt vad den äldre generationen berättat. Berits berättelse kan ses som en konstruktion av 50-talet med utgångspunkt i de frågor som frågelistan består av. Frågelistsvaret är skrivet ca 50 år efter det att bröllopet ägde rum och färgas naturligtvis av avståndet i tid och bör ses som en presentation av händelserna och jaget med utgångspunkt i nuet.

Frågelistor¹ används vid många traditionsarkiv som ett medel för att nå kunskap om olika fenomen och traditioner i såväl nutid som dåtid. Numera ser man inte frågelistsvaren som representationer för allmängiltiga fakta utan betonar ett mera individorienterat och upplevelsebetonat synsätt (se *Frågelistan som källa och metod* 2005). Som folklorist med en speciell förkärlek för berättelser och berättande anser jag att det är intressant att analysera frågelistsvaren som berättelser. Det innebär att man inte enbart ser svaren som självbiografiskt material utan som formmässigt sammanhängande återgivningar med en tydlig början och ett tydligt slut, en dramatisk höjdpunkt och där händelser i det förflutna återges så som den som

upplevt det uppfattat det (Lövkröna 1999: 45). Centralt är inte enbart vad som återges utan även hur det görs, något som kan analyseras genom att applicera ett performansanalytiskt perspektiv (Hymes 1975: 11ff) på frågelistsvaren. Detta är något som bland annat Susanne Nylund Skog gjort då hon analyserat ett frågelistsvar om barnafödande med syfte att nå kunskap om berättarens självsyn. Att fokusera på frågelistsvaren som berättelser ger kunskap inte bara om berättarens personliga erfarenheter utan också om personliga ställningstaganden av samhällspolitisk art (se Nylund Skog 2005: 149ff).

Syfte, material och avgränsning

I denna artikel kommer jag att analysera ett frågelistsvar om bröllop på 50-talet ur ett genusperspektiv med avseende på normativa kvinnligheter. Min centrala fråga är hur kön konstrueras i en berättelse om bröllop. Jag använder mig av en förståelse av genus som något konstruerat och relationellt (Scott 1988: 42ff). Frågan blir då vilka kvinnligheter som konstrueras i svaren och hur de står i relation till andra, normativa kvinnligheter. Jag fokuserar på ett frågelistsvar där ett bröllop på 1950-talet beskrivs och ser det som en representation av såväl personliga erfarenheter som samhällspolitiska ställningstaganden gällande normativa kvinnligheter. Analysen av frågelistsvaren görs med ett performansanalytiskt perspektiv där vikt läggs vid hur erfarenheter gestaltas (Hymes 1975, Nylund Skog 2002: 14ff).

Materialet består av ett svar på frågelistan "Berätta om ditt 50-tal"² som etnologerna och folkloristerna vid Åbo Akademi sände ut gemensamt våren 2000 till respektive arkivs sagesmannanät (IF 2000/7). Det totala materialet består av 72 svar omfattande 435 sidor. Frågelistan fick ett gott mottagande antagligen beroende på att många av sagesmännen var unga vuxna på 1950-talet. Den gav dem anledning att tänka tillbaka och reflektera över sin ungdomstid, om hur det gick till då de skaffade sig utbildning, sällskapade och gifte sig och bildade familj.

Frågelistan bestod av 15 frågor bland annat om vardagslivet, mathållning, mode, musik och hobbyer på 50-talet. Här analyseras endast ett svar på fråga 13 om bröllop. Frågan löd: "Berätta om hur ett bröllop gick till på 50-talet. Tag gärna fasta på ett bröllop (kanske Ditt eget) som Du kommer ihåg och beskriv det så detaljerat som möjligt". Frågan ställdes således på ett öppet sätt utan styrande delfrågor. Sagesmannen uppmanades att berätta och kunde då själv avgöra vad han eller hon tog upp.

Svaren som kom in handlade om upplevelser av andras bröllop, men de flesta var personliga erfarenheter om det egna bröllopet. I denna artikel fokuserar jag på ett av dessa svar (IF 2000/7:27), skrivet av en informant som jag kallar för Berit. Min avsikt är inte att ge en allmängiltig beskrivning av hur bröllop³ på 1950-talet beskrivs utan snarare visa på fördelarna med att detaljerat analysera ett frågelistsvar ur ett genusperspektiv. Frågelistsvaret som jag analyserar har jag valt enligt följande kriterier: det är upplevelser av svararens eget bröllop och det är återgivet i berättelseform. Dessutom är det en berättelse med en poäng – det är helt enkelt en god historia. Svaret är anonymiserat vad gäller namn, plats och exakt tidpunkt för bröllopet. De övriga frågelistsvaren om upplevelser av bröllop på 50-talet ger min analys en behövlig kontext.

Metodiska och teoretiska utgångspunkter

Frågelistsvaret analyseras som en berättelse. Med en berättelse avser jag en tidsmässig återgivning, med en tydlig början och ett slut, som har en röd tråd och en poäng som gör berättelsen sammanhängande och logisk (Labov 1972: 363ff; Lövkrona 1999: 45). Berättelsens poäng kan finnas på flera plan. Det kan vara fråga om en anekdotisk poäng, där det centrala är att återge en god historia eller en underliggande poäng med syfte att nå berättelsens budskap (Adelsvärd 1996: 10ff). Berättelsen kan också ses som en självpresentation med vars hjälp berättaren försöker skapa en inre koherens, en presentation där berättaren försöker förstå sig själv och som berättar något om personen ifråga (Linde 1993: 98). Det är fråga om en presentation av personen och hennes eller hans identitet, ett sätt att visa vem man är och vem man vill vara. Denna identitet konstrueras utgående från nuet, där dåtiden ses genom nuets lins. Berättelsen är inte ett fönster till dået utan en konstruktion i samtiden (Bau- man 1986: 5ff).

Ett performansanalytiskt tillvägagångsätt innebär att fokus läggs på gestaltningen av det berättade och på formmässiga synpunkter på det återberättade (Hymes 1975: 11ff). Här kommer berättelsens stilistiska eller estetiska dimensioner in. En berättelse igenkänns bland annat genom så kallade inlednings- och avslutningsmarkörer, användningen av direkt anföring och betoningar. Dessa markörer är många gånger mycket uppenbara i muntliga berättelser (Marander-Eklund 2002: 113ff) men kan också ses i skriftliga sammanhang (Ekrem 2003: 57ff). Skillnaden mellan skriftliga och muntliga självbiografiska levnadsberättelser har påtalats (Nurminen 1992: 221ff) där den skriftliga sägs vara en mindre spontan och mera slipad självpresentation.

Det svar som jag valt att analysera kan naturligtvis ses som ett undantag, det är inte så vanligt att människor som svarar på frågelistor gör det så ingående som Berit gjort. Men å andra sidan kan man säga att vilket svar som helst som återges i berättelseform är en god källa till att studera normer och värderingar kring ett fenomen. Svaret som jag analyserar är relativt långt med återgivning av händelser som man förstår har varit betydelsefulla för svararen och som hon säkert återberättat ett antal gånger så att de blivit en del av hennes muntliga berättarrepertoar.

Svaret analyserar jag ur ett genusperspektiv. Här använder jag mig av Joan Scotts förståelse av genus som något relationellt, att se konstruktionen av kvinnlighet och manlighet i relation till dess motsats (Scott 1988). Hon länkar genus till ett maktperspektiv: "Gender is a constitutive element of social relationships based on perceived differences between sexes, and gender is a primary way of signifying relationships of power" (Scott 1988: 42). Kategoriseringar såsom manligt och kvinnligt är således både meningsbärande och vidmakthållande. Genus kan på så sätt användas för att dekonstruera det som är meningsbärande och som ofta tas för givet. Scott fokuserar på relationen mellan manligt och kvinnligt och jag önskar vidareutveckla hennes teori till att även gälla relationen mellan olika gestaltningar av kvinnlighet, att studera olika schatteringar av kvinnlighet i den berättelse som här studeras.

Det centrala i denna artikel är att försöka förstå på vilket sätt olika former av kvinnlighet kommer till uttryck i frågelistsvaren. Scott visar också på hur manlighet och kvinnlighet konstrueras i tid och rum för att på så sätt kunna fokusera på det politiska i meningsskapandet. Genus är enligt Scott ett tänkande om manligt och kvinnligt, om den mening som skillnaden

ges. Denna förståelse⁴ av genus kan sammanfattas med Susanne Nylund Skogs ord: "Genus [...] förstås som upplevda, föreställda och ordnade könsskillnader" (Nylund Skog 2002: 19). Jag delar denna syn. Intressant är att studera frågelistsvaret med utgångspunkt i genusbegreppet för att på så sätt kunna dekonstruera de föreställda könsordningarna.

Bröllop och äktenskap i ljuset av frågelistsvaren

Utgående från frågelistsvar och litteratur förstår man att 1950-talet i Finland var en speciell tid då många samhällsförändringar skedde. Kriget var över och många familjer hade förlorat anhöriga i striderna. Samhället skulle byggas upp på nytt och krigsskulden betalas (Alestalo 1980: 102ff). 1950-talet karaktäriserades dock av en stor framtidstro och en utveckling gällande utbildning och industrialisering, samtidigt som befolkningen flyttade från landsbygden till urbana områden (*Suomi* 1992: 170ff). Tiden utmärktes också av stora regionala skillnader vad gäller levnadsstandard och södra Finland, speciellt Nyland, var mera utvecklat än resten av Finland (Valkonen 1980: 209 ff). 1950-talet beskrivs också som en socialt ångestfull tid åtminstone gällande synen på det som då uppfattades som annorlunda, såsom homosexualitet (Juvonen 2002: 127). Efterkrigstiden karaktäriserades av att många äktenskap ingicks och stora kullar av barn föddes (Valkonen 1980: 20). 1950-talet var en tid för stora förändringar i samhällsklimatet. Ungdomskulturen växte fram, rocken gjorde sitt inträde och gamla normer fick ge vika (Saaristo 2003: 7ff). Barn uppfostrades inte längre på samma sätt till anspråkslöshet och lydnad som tidigare (Waris 2003: 109). Snarare låg uppfostrans mål i att skapa självständiga och samhällsdugliga individer (Leino & Viitanen 2003:191). Efterkrigstiden framställs

också som en tid då kvinnornas deltagande i arbetslivet ökade samtidigt som den innebar en ökad klyfta mellan män och kvinnor där kvinnorna förpassades till husets härd (Wikander 1999:147, 161).

Samtidigt som samhället utvecklades fanns en knapphet gällande konsumtionen – vissa varor såsom kaffe ransonerades och såldes på kort ända fram till år 1954 (Suomi 1992: 187). Att efterkrigstiden karaktäriserades av en materiell knapphet syns också i frågelistsvaren. Det är fråga om att lakanstyg köptes utan behov av licens för inköpen (IF 2000/7:5), att tyget till brudklänningen köptes med smör som betalning (IF 2000/7:1) eller att kaffet som köptes till bröllopsfesten var smuggelgods (IF 2000/7:39).

På 50-talet ingicks äktenskap ofta efter långvarigt sällskapande ibland med brev som enda kontakt (IF 2000/7:14). Andra äktenskap ingås efter en mycket kort "frian tid" (IF 2000/7:5). Även frieritraditionen, att pojkar övernattade hos flickor före ingående av äktenskap presenteras i svaren (IF 2000/7:7, se Wikman 1937). I frågelistsvaren framgår hur minderåriga kvinnor var nervösa över att för sin far visa upp sin fästman och få faderns medgivande till äktenskap. I vissa fall fick de inte det utan måste vänta till sin 21-årsdag för att som myndiga kunna ta ut lysning (IF 2000/7:47). Fadern, familjens överhuvud, hade en auktoritär plats i familjen under denna tid (Leino & Viitanen 2003: 188). I frågelistsvaren framkommer också hur äktenskap i vissa fall omöjliggjorde kvinnors utbildning, man kunde inte studera t.ex. till barnmorska om man var förlovad (IF 2000/7:5). Kvinnorna inom borgarklassen ställdes länge inför ett val, antingen äktenskap eller lönearbete (Schånberg 2004: 22). Juridiskt sett hade kvinnan rätt till sin egendom sedan år 1929 då en ny äktenskapslag infördes (Haavio-Mannila 1968: 48).

I frågelistsvaren framkommer också en

för tiden typisk företeelse nämligen att äktenskap och barn kom i fråga först efter avslutade studier. Detta förklaras som ett led i att skapa en möjlighet för en ekonomiskt trygg framtid. Studier och barn hörde inte ihop på 50-talet (IF 2000/7: 20, 23). Synen på föräktenskaplig sex är däremot inte entydig i materialet. Här återfinns svar där skribenten skriver att "vi hade ej tagit ut bröllopet i förskott" (IF 2000/7: 25) men också sådana som anger "Jag var inte gravid ...Det, ärligt talat, var mera på grund av tur än skicklighet" (IF 2000/7: 9). I svaren framkommer också att det i vissa fall var otänkbart att de unga skulle ha övernattat hos varandra (IF 2000/7: 35), medan det i andra svar framkommer att paret levde som gifta i och med förlovningen i flera års tid (IF 2000/7: 23).

Orsaken till att giftermålet ägde rum just vid den aktuella tidpunkten var förutom förälskelse emellanåt av praktisk art. Det kunde vara fråga om att barn var på väg, något som gjorde att äktenskap var det enda alternativet eftersom "det var otänkbart att vara ogift mor, det var skamligt" (IF 2000/7:47). Men det kunde också vara fråga om att äktenskap krävdes för att få en efterlängtd tjänstebostad (IF 2000/7:72).

Själva bröllopet beskrivs i frågelistsvaren på olika sätt. Det är fråga om stora bröllop på landet med hundratals gäster där det bjöds på köttsoffa och svagdricka vid långbord (IF 2000/7:10) men också storstils stadsbröllop med supé på restaurang (IF 2000/7: 42). Det kunde också vara fråga om småskaliga förmiddagsbröllop i hemmen (IF 2000/7: 9) eller borgerliga vigslar med en enkel middag hemma hos föräldrarna (IF 2000/7: 23, se Henriksson 2000).

I frågelistsvaren framkommer att de nygifta parens liv var anspråkslöst gällande bostad och möbler. "Fattiga som kyrkråttor var vi [...] men kände oss bättre lot-

tade än de flesta. [Vi] hankade oss fram, fyllda av självtillit och tro på att det går bra” (IF 2000/7:9). Men också gällande levnadsstandarden återges en annan bild som t.ex. i svar där det beskrivs hur designmöbler skaffades till det nya hemmet (IF 2000/7:57).

Berits berättelse

I detta frågelistsvar kallar jag skribenten för Berit och mannen för Bengt. Frågelistsvaret är en berättelse med en tydlig början ”Det måste bli en historia om mitt eget bröllop” och avslutas kanske mindre tydligt med hur faderns tal på bröllopfesten inleddes. Avslutningen blir dock så till vida tydlig att den knyter an till de missöden som hände under bröllopet. Faderns tal citeras i Berits berättelse enligt följande: ”Nu ska vi ha en riktigt trevlig stund och hoppas att allt ska bli lika bra som börjat.” Faderns tal blev komiskt eftersom bröllopet enligt Berit inte började så bra. Frågelistsvaret kan således ses som en hel berättelse men kan också delas in i mindre episoder eller mikronarrativer, det vill säga anekdotartade mindre berättelser med tydlig början och tydligt slut (Arvidsson 1998: 30ff). Mikronarrativer kan ses som berättelsens höjdpunkter.

Berits berättelse går ut på att hon beskriver hur hon träffade Bengt, mannen i sitt liv, och hur hon ”jagade” honom tills de kom överens om att gifta sig. Berit berättar hur hon själv sytt sin klänning och hur hennes friserade hår måste lagas om i sista sekund. Berättelsen genomsyras av Berits oro över om Bengt skulle dyka upp i kyrkan. Ett orosmoment var också om han skulle komma ihåg att ta med sig vigselringen. Det visar sig att Berits oro här var befogad, han kom inte ihåg den och de vigdes med lånade ringar. Andra element i berättelsen är svärmoderns kommentar om brudbuketten som svärmoden tyckte var för dyr och de två svärmödrarna som efter

vigseln grälade om hur man hälsar på gästerna på ett korrekt sätt. Detta ledde till att Berit gråtande rusade in på toaletten och måste lockas därifrån för att bröllopfesten skulle kunna börja. Nedan analyseras de centrala episoderna i frågelistsvaret med utdrag ur texten.

Att jaga en man

Berättelsens första episod handlar om hur Berit ”jagade” mannen som hon var övertygad om att hon ville ha. I denna episod är hon en synnerligen aktiv aktör – det är hon som jagade mannen hon ville ha, det var hennes ansträngningar som gav resultat och de beslutade sig för att gifta sig samt det var hon som bestämde att det inte skulle bli ett stort bröllop.

Under fem års tid jagade jag honom, uppfyllt av den fasta förvissningen att detta var HAN. Han flydde efter bästa förmåga, jag höll långa pauser i min jakt – det fanns så många nya gossar att nosa på i detta skede av mitt liv – men jag gav aldrig upp. Lyckligtvis. Nu gav mina ansträngningar resultat, jag skulle leda honom till altaret.

Berättelsen har en i det närmaste muntlig stil bland annat eftersom Berit skriver HAN med versaler för att på så sätt markera emfas. Överlag kan man säga att episoden är stilistiskt elegant och slipad och bildar en god inledande sammanfattning till den fortsatta berättelsen, ett slags *abstract* (jfr Labov 1972: 360ff).

Berättelsen återknyter i citatet till föreställningen om den ”rätta”, att det finns en av ödet utvald partner, en föreställning som var vanlig i det gamla bondesamhället. Detta är något som tar sig i uttryck i de svar som spådomar förväntades ge åt giftasvuxna kvinnor (Schön 2002: 63ff). Berit uttalar inte att mannen som hon jagar är av ödet utvald, men hennes ”fasta förvissning” om att han var rätt för henne tyder på spår av tankegången. Att hon talar om sin tillblivande med emfas visar också på att det är fråga om att hon ville gifta sig

med Bengt på grund av romantisk kärlek, något som var den avgörande faktorn för unga kvinnors val av partner på 1950-talet (Jallinoja 1997: 60ff). Valet av äktenskapspartner har dock inte alltid skett på basis av förälskelse och passion utan före 1800-talet skedde det på rationella grundvalar. Eva-Lis Bjurman visar i sin studie om det nya kärlekskravet, som växer fram mellan 1750 och 1830, att en romantisk kärlek som grundval till äktenskap träder fram samtidigt som kraven på försörjning och social status och hänsyn till familjen fanns kvar (Bjurman 1998: 42ff).

Berättelsen kan sägas representera en kvinnlighet som står i relation till en föreställd kvinnlighet där mannen förväntas vara den aktiva parten när det gäller att välja partner och fria (se t.ex. *Suuri perinnekirja* 1999: 419). Kvinnan förväntades vara passiv (Hodne et al. 1985: 50) – en förväntning som Berit ironiserar över i sin berättelse. Hon säger i sin berättelse att hon skulle komma att leda honom till altaret och inte tvärtom som den traditionella föreställda manligheten och kvinnligheten skulle förutsätta. Kvinnan förväntades vara passiv i valet av man och det innebar att hennes valmöjligheter inte fanns bland utbudet av alla ogifta män utan bland de män som intresserade sig för just henne. Denna förväntade passivitet tar Berit avstånd ifrån i sin berättelse.

Föreställningen om den passiva bruden återfinns också i äldre framställningar om bröllopstraditioner. Frierieskedde med hjälp av mellanhand där den blivande brudgummen inte ens behövde närvara (*Kahden kauppa* 1995: 9). Att mannen var den aktiva parten i ett frieri framställs också i Maja Ingos avhandling pro gradu *Ska vi gifta oss?* (2003). Hon presenterar det som en del av ett stereotyp genuskontrakt som för den här tiden innebar att mannen tog hand om ansvar, beskydd och försörjning. Det material som Ingo analyserar visar

att föreställningen att mannen skulle vara aktiv när det gäller frieri är stark under perioden 1930–50. Men hennes material visar också på många exempel där kvinnor var den aktiva parten i frierieskedde. Här finns en skillnad gällande vem som förväntades vara aktiv i frierieskedde och vem som de facto var det (Ingo 2003: 34ff).

Även i folksagan är det hjälten som friar till flickan/prinsessan (t.ex. AT 510) eller får henne genom att visa sin duglighet och klara av vissa uppdrag (t.ex. AT 530). I folksagan är kvinnan som regel aktiv part gällande äktenskap endast om hon är av högre rang (t.ex. AT 571).

Kvinnan förväntades i sin tur vara den som höll ihop familjen. På 1950-talet och ända fram till 1960-talet låg familjens dygd och sammanhållning på kvinnans, det vill säga hustruns och moderns, ansvar (Leino & Viitanen 2003: 188). Trots att kvinnan förväntades vara passiv gällande frieri skulle hon, i 1800-talets borgerliga samhälle, ändå relativt aktivt visa upp sin kompetens för att kunna anses vara en duktig hustru och duga som äktenskapspartner. Dessutom skulle hon demonstrera sin kvinnlighet genom att behaga mannen. Hon förväntades vara klädsamt kokett och kunna föra en tilltalande konversation med herrar (*Kahden kauppa* 1995: 205). Under 1800-talets första hälft var kvinnans uppgift, åtminstone i det borgerliga äktenskapet, att vara en god maka, mor och matmor. Hennes uppgift var att behaga mannen, vara hans främsta medhjälpare och behärska sådant som väckte högre känslor hos honom såsom musik, måleri och poesi (Qvist 1978: 13f). Hon skulle också vara vacker, oskuldsfull och behärskad (Bjurman 1987: 16ff). Trots att detta gäller en annan tid än den jag undersöker vågar jag påstå att vissa av dessa föreställningar levde kvar och lever i viss grad ännu. I en analys av finska 50-talsfilmer visar Anne Ollila att kvinnorollerna i dem kan indelas

i goda och dåliga kvinnor. De goda kvin- norollerna är de som oskuldsfull flicka, trogen hustru och uppoffrande mor medan de dåliga kvinnotyperna är den ödesmät- tade förförerskan, den otrogna kvinnan och den elaka svärmodern (Ollila 1985: 50). I Berits berättelse kan vi se att det finns även andra, mindre entydiga, kvin- noroller. En bra kvinna behöver inte enbart vara oskuldsfull, trogen och uppoffrande. I sin berättelse gör Berit såväl motstånd mot den förväntade passiviteten gällande valet av man, som den förväntade aktiviteten, det vill säga den att behaga. Hon relaterar även till en annan manlighet än den som går ut på att beskydda sin kvinna.

Brudklänningen

Den andra episoden i berättelsen hand- lar om brudklänningen. Brudklänningen kan ses som en symbol för såväl äkten- skap som oskuld. Att det var viktigt med brudens klädsel syns bland annat i det att brudparet fotograferades i helfigur. Bruden fotograferades också ofta ensam i helfigur (Savolainen 2001: 180). Brudklänningens vita färg går tillbaka på empiremodet från 1700-talets slut då antiken beundrades. Den ökade tillgången till vitt bomullstyg gjorde att den vita bruddräkten blev allmän speciellt bland stadens brudar på 1800-talet. Den vita brudklänningen sågs, liksom den vita dopklänningen, som symbol för renhet och oskuldsfullhet. Parallellt med den vita bruddräkten användes länge svarta klän- ningar, speciellt på landsbygden, sedan sekelskiftet 1800-1900 ofta i kombination med en vit slöja (Lehto 2001: 81ff). Berit skriver om sin brudklänning:

Min brudklänning sydde jag själv. Det var en kort klänning, sydd i två lager, det över- sta tyget var vit brodyr, men eftersom jag inte ville ståta i oskuldens färg, fodrade jag klänningen med ett rosa, sidenliknande tyg. Det var omåttligt marigt att sy för en själv- lärd sömmerska.

Berit påtalar att hon inte ville ståta i oskuldens vita färg utan fodrade klän- ningen med rosa sidenliknande tyg. Här ställs normer om orördhet i relation till en mera uppluckrad syn på föräktenskaplig sex. Den kvinnlighet som Berit represen- terar hör till den mera uppluckrade synen på föräktenskaplig sex som antagligen var mycket vanlig på denna tid samtidigt som det uppfattades som skamligt att vara ogift mor. I Elina Haavio-Mannilas undersök- ning om finländarnas sexvanor utförd år 1971 uppgav 42,6 % av kvinnorna i åldern 35-54 att de var gravida när de gifte sig. Trots att undersökningen är från 1971 kan den ge en fingervisning om förekomsten av föräktenskaplig sex även under 1950-talet eftersom de som svarat var i åldern 35-54 år 1971 (Kontula et al. 1994: 36). Den kvinn- lighet som framställs i berättelsen ställs i relation till en föreställd kvinnlighet där sexuellt umgänge innebär äktenskap (se t.ex. Räisänen 2001: 24f). Denna kvinn- lighet tar Berit avstånd ifrån och markerar detta tydligt med det rosafärgade tyget.

Berit sydde dessutom klänningen själv trots att det innebar ett knepigt jobb för henne. Här uppvisar Berit en duktighet som kan sägas representera en mera tradi- tionell kvinnlighet med tålmod och hän- dernas kunnighet. En god hustru förvänta- des, åtminstone under 1800-talets senare hälft, vara en flitig husmor och förestå hus- hållet och skapa ett hem med den "rätta" andan (Räisänen 2001: 27). För kvinnan gällde att visa att hon var en duktig kvinna och duglig som hustru och husmor. Detta kunde hon demonstrera genom handens skicklighet, genom t.ex. att behärska söm- nad (Bjurman 1987: 44ff).

Episoden fortsätter med hur Berits goda vän kom på besök och lovade att ställa upp som brudgum om "den rätte skulle ångra sej i sista sekund". Dessutom återges här hur vännen hade förklarat för Bengt att även näver duger som material för vigsel-

ring, ifall ringen skulle glömmas bort: "Om han skulle råka glömma ringen, tankspridd som han var". Oron om huruvida Bengt skulle komma att dyka upp i kyrkan genomsyrrar Berits berättelse. Även detta kan ses som ironi över förväntad passivitet.

Brudbuketten

Brudbuketten hörde till brudutstyrseln på 1950-talet. Brudbuketten blev vanlig i Finland på 1860-talet då man ersatte näsduken och psalmboken med blommor (Lehto 2001: 93). Kring år 1900 var det vanligt

Bröllop på 50-talet. Detta fotografi får representera ett bröllop på 50-talet i den ifrågasvarande miljön. På bilden ser vi inte Berit och Bengt utan Ulla och Harry Svahnström som gifte sig i Nagu kyrka år 1947. Foto: Etnologiska arkivet vid Åbo Akademi.

med vaxblommor att hålla i handen men också att bäras på klänningen. Berit berättar vidare:

Jag kände min tillkommandes glömska lika bra som hans dåliga ekonomi. Vid det laget var jag klar med mina studier, och hade arbetat i tre månader, jag kände mig rik. Så jag hade valt min brudbukett, blåklint och prästkrage, själv, och jag hade också betalat den själv. Men jag visste så väl att två saker kunde min själs älskade inte komma ihåg, så jag bad min mamma ta med blommorna ut till [ort] då skulle Bengt bara behöva minnas ringen, tankspridd som han var.

Den tillkommande var perfekt för bruden men hade dåligt minne – frågan var om han skulle komma ihåg att ta med ringen – och hade dålig ekonomi. I citatet presenterar sig Berit som en självständig kvinna som valde och betalade sin brudbukett med egenhändigt förtjänade pengar. Hon representerar en kvinnlighet som föredrar att stå på egna ben, har utbildning och arbete samt är stolt över att klara sig själv ekonomiskt. Kvinnans andel i yrkeslivet kan utläsas bland annat i andelen manliga och kvinnliga skattebetalare. Under 1930-talet var andelen skattebetalande män femfaldigt jämfört med kvinnorna, medan det under 1950-talet fanns dubbelt så många manliga skattebetalare som kvinnliga. Andelen gifta kvinnor med löneinkomst var 21,2 % år 1950. Kvinnans lönenivå var ca 50 % av mannens år 1953 (Haavio-Mannila 1968: 54f). I Berits fall är det hon som förtjänade medan den tillkommande presenteras som en man med, åtminstone just då för tillfället, sämre ekonomi.

I den föreställda normativa kvinnligheten och manligheten för denna tid ingick även att mannen skulle skapa ekonomiska förutsättningar för den nybildade familjen, vilket också mannens betydligt högre inkomster under gällande tid tyder på. Därför skulle studierna vara avklarade när man ingick äktenskap. Traditionen påbjuder också att det är mannen som står för brudbuketten till kvinnan (Kofod 1994:

158). Berit är aktiv och självständig även i detta sammanhang. Hon köpte blommorna för egenhändigt förvärvade pengar, något som hon med stolthet och viss överlägsenhet berättar om:

Dagen var inne, mina nerver var ett enda trassel. Mitt hår, som en frisörskan hade bokat i, var förfärligt. /.../ Jag ville inte se min tillkommande före vigseln, vidskeplig som jag är. Min resoluta svärmor kom in till mej och sade att jag var löjlig. Hon sade också att oj, vilken dyr blombukett jag hade valt. Då fräste jag att det måtte jag väl ha rätt till, jag hade själv betalt den.

Berättelsen laddas med dramatik och Berit använder sig av direkt anföring för att dra läsaren in i skeendet. I episoden framställs hur både nerverna och frisyren var trassliga. Svärmoderns kommentar om den dyra brudbuketten visar åter igen på Berits vilja att vara oberoende, något som tydligen ifrågasattes av den blivande svärmodern. Här ställs två olika normer för kvinnlighet mot varandra, en självständig kvinnlighet som Berit representerar och en mera traditionell kvinnlighet som den blivande svärmodern representerar. Trots självständighet relaterar Berit även till den mera traditionella kvinnligheten som går ut bland annat på arbetsamhet, måttfullhet, sparsamhet och dygd (jfr Helsti 2000:96ff, Nylund Skog 2002:71) – en syn på kvinnlighet som vidmakthålls genom förhärlikande av äldre tider (Keinänen 1996:119).

Vigselringen

Berättelsens följande episod, om den glömda vigselringen, handlar om brudens oro för om brudgummen överhuvudtaget skulle dyka upp i kyrkan och om han skulle komma ihåg ringen. Det visade sig att han ändå glömde ringen. Berits oro för om Bengt faktiskt ville gifta sig verbaliseras även genom Bengts lillebrors upprepade undran om vad Bengt skulle svara på prästens fråga. Detta avsnitt bildar berättelsens klimax. Dramatiken, med användning av

emfas och direkt anföring, som Berit i sin berättelse bygger upp kulminerar här. Komplikationen som går ut på oron om Bengt skulle dyka upp i kyrkan, får sin upplösning (Labov 1972) – han hade anlänt.

Min pappa ledde mej traditionsenligt upp för altargången, jag såg brudgummen stå där framme. Han hade kommit! Av prästens ord mins jag inte ett skvatt, för Bengt darade så hemskt där bredvid mej. Jag trodde att han hade ångrat sej. Det visade sig sedan att han hade svårigheter att hålla sig på den smala altarringen. Jag hade emellertid föregående dag blivit instruerad av prästen hur jag skulle hålla mig kvar på den. Dessutom sa Bengts lillebror nog så högt gång på gång ”vad tror du Bengt svarar” till sin mamma. Alltnog, vi kom så långt att brudgummen trädde ringen (fel ring) på brudens finger.

Berit fick den man hon ville ha och som hon så enträget hade jagat, han hade kommit till vigseln. Trots att han hade anlänt till kyrkan uttrycker Berit fortfarande en oro, vad innebar det att han darrade så mycket? Det visade sig att det som hon inledningsvis tolkade som ett uttryck för ånger inför äktenskapet var av praktisk art, det var svårt att stå på den smala gången. Att Berit överhuvudtaget funderade så mycket på om Bengt skulle dyka upp och om han hade ångrat sig kan tolkas som en viss medvetenhet från hennes sida att hon med sina ansträngningar att få honom till sin hade töjt på de normer för kvinnlighet som var rådande på 50-talet.

Vigselringen⁵ kan ses som symbol för äktenskapet. Ringen är en symbol för gränslöshet eller evighet, en cirkel som är utan början och slut och tyder på äktenskaps oupplöslighet. Att byta ringar i samband med förlovnings och äktenskap blev vanligt på medeltiden (Biedermann 1991: 66ff). Traditionen påbjuder också att mannen ger vigselringen och träder den på brudens finger (www.svenskakyrkan.se) som ett tecken på evig kärlek (www.evl.fi). Epi-

soden har ett lyckligt slut, de gav sitt ja till varandra och ringen – dock inte den införskaffade vigselringen – trädde på brudens finger som ett tecken på det äktenskap som ingåtts.

De grälände svärmödrarna

Man kunde tro att berättelsen avslutas i och med att vigseln är över och Berit inte längre behöver oro sig. Den fortsätter dock och den följande episoden bildar berättelsens anekdotartade och komiska höjdpunkt och går ut på att den nyligen vigda bruden ställs i elden mellan mor och svärmor vilket leder till att hon gråtande rusar till toaletten.

Jag skulle ha varit jordens lyckligaste människa då. Det var jag inte. Då de närvarande i kyrkan skulle till att gratulera oss blev det herrans liv – lämpligt i herrans hus. De två svärmödrarna som aldrig skulle komma att dölja sin avsky för varandra, råkade i gräl. Den ena sa att ”hos oss gratulerar man vid altaret” och den andra sa föraktfullt att ”då vet ni inte hur man gör, för man gratulerar utanför kyrkan”. I blint raseri kastade jag mej på dem ”sluta för f-n att gräla” och vänd till min nyblivna svärmor lade jag till ”förresten har du läppstift på tänderna”. Sedan rusade jag ut ur kyrkan, min syster höll mig i kjolen och skrek att våra gamla fasttrar vill gratulera, att jag bara inte kunde... Men jag kunde. Jag störtade till min systers hem, in i badrummet, kastade brudbuketten i badkaret och satte mej på toaletten och grät... Men ”brudfölje” hade inget val, de måste förr eller senare komma. Min syster lyckades småningom få mej ut ur badrummet. Man bruka tala om att bröllop rör folk till tårar. Men jag tror att man då inte talar om floder av tårar, raseritårar.

Även detta avsnitt har tydlig muntlig och slipad karaktär som bland annat den återgivna dialogen tyder på. En anekdotartad karaktär får episoden i och med att gräl och raseri inte hör ihop med vår föreställning om hur ett bröllop går till. Förutom oväntade känslor i samband med ett bröllop är det också fråga om fel händelser på fel plats. Att vara lycklig på ett bröllop och ta emot gratulationer är rätt, medan att

gråta på en toalett är fel. Detta gör att episoden får en karaktär av situationskomik. I tvisten mellan de två äldre kvinnorna återfinns föreställningen om kvinnan som den som för traditioner vidare. Traditioner, kunskap om konvens och vad som uppfattas som rätt och fel hör till den traditionella kvinnligheten något som Berit här starkt, med raseri, tar avstånd ifrån. I episoden framgår dessutom hur Berit ser en möjlighet att platta till sin svärmor genom att kommentera om läppstiftet på tänderna, något som inte är rätt enligt den konvens som svärmodern så hårt pläderar för.

Den elaka svärmodern är en av de negativa kvinnoroller som hittas i finska 50-talsfilmer (Ollila 1986: 50). Kvinnor framställs ofta också som att de pratar i munnen på varandra och som alltför pratsamma (Adelswärd 1999: 49ff). I sin bok *Onda kvinnor och oregerliga hustrur* (1984) målar Kerstin Rodin fram en bild av den onda hustrun som elak, grälsjuk, obstinat och skvalleraktig utgående från tysk medeltida litteratur. Kvinnans oupphörliga pladder handlar enligt Rodin om att kvinnan egentligen är avundsjuk, vredesfull och grym och att pratet gör att mannen underkastar sig och rättar sig efter kvinnans vilja (Rodin 1984: 20f). Denna föreställning återfinns även i Bibelns ordspråksbok exempelvis "Bättre bo i en vrå på taket än dela hus med en grälsjuk hustru" (*Bibeln* 1986: Ords. 21:9). Äldre kvinnor framställs som onda i sagor (AT 1353) (Rodin 1984: 29f). I episoden ovan framställer Berit modern och svärmodern som kvinnor som genom sitt prat och sin medvetenhet om konvensen försöker utmanövrera varandra, något som leder till motstånd och raseri hos Berit.

Anpassning och motstånd

Berits berättelse är en berättelse om ett bröllop där allting inte sker enligt givna, traditionella mönster. Det är en berättelse

om viss anpassning till, eller åtminstone en kännedom om rådande traditionell kvinnlighet som går ut på arbetsamhet, anspråkslöshet, dygdighet och passivitet. Samtidigt är det en berättelse om motstånd mot denna traditionella kvinnlighet. Motståndet syns i Berits aktivitet i valet av make, uppvisande av en aktiv sexualitet och en stolthet över utbildning och arbete och ett därpå följande ekonomiskt oberoende. Motståndet mot den traditionella kvinnligheten syns också i det ironiska förhållningssätt som hon har när hon berättar om den förväntade passiviteten och när hon berättar om de äldre kvinnornas gräl om gällande konvens. Berit kan uppfattas som trotsig för sin tid, men det kan hända att detta är ett uttryck av en ogrundad föreställning som jag har, eller åtminstone haft, på en normativ kvinnlighet gällande 1950-talet.

Fördelarna med att man analyserar ett frågelistsvar som en berättelse framom att analysera ett flertal frågelistsvar är enligt mitt tycke många. Dels har vi sett hur berättelsen frammejslar ett personligt förhållningssätt till rådande samhällliga normer kring kvinnans roll i frieriet, äktenskapet och familjens sammanhållning och ekonomiska ställning samt synen på föräktenskaplig sex. På så sätt blir den personliga berättelsen en del i en samhällsdiskurs både i form av anpassning till och i form av motstånd mot rådande normer. Dels ger en detaljerad analys, där man genom att fokusera på en persons berättelse, ett starkt aktörsperspektiv med utgångspunkt i hur det skedda upplevdes. Att analysera en berättelse med avseende på dess markörer, såsom användningen av emfas, metaforer och direkt anförande och berättelsens klimax, öppnar den för tolkning av den betydelse som berättelsen har för berättaren och hur berättelsen kan förstås i en samhälllig diskurs. Genusperspektivet synliggör olika förhållningssätt gällande normativ kvinnlighet och visar i detta fall

på en glidning gällande olika generationers förhållning till de rådande normerna.

Berits berättelse är en god historia, en berättelse som lockar fram skratt genom elementet av ett "nästan". Läsaren hålls i spänning i och med att det är händelser som "nästan" skulle ha omintetgjort bröllopet – kommer mannen att dyka upp i kyrkan, kommer han att säga ja vid altaret och kommer han att komma ihåg ringen. Dessa orosmoment är tre till antalet precis som prövningarna i en folksaga. Här visade det sig att allt gick väl, trots att ringen glömdes. Så här återger Berit händelserna 50 år efter det att händelserna var aktuella och som då gjorde Berit nervös. Att se tillbaka på och reflektera över denna oro och bröllopsincidenter ses genom nuets lins. Att reflektera över oron kring vigseln med facit på hand är något helt annat än det var när händelserna utspelades. Att nu återge oro, nervositet och tårar av raseri som en humoristisk historia låter sig göras eftersom slutet blev lyckligt. I det brev, där Berit ger sitt tillstånd att jag får använda hennes berättelse för denna studie, berättar hon att hon och Bengt nyligen har firat guldbröllop.

Litteraturförteckning

ARKIVMATERIAL:

Åbo, Åbo Akademi, Folkloristiska arkivet (IF). IF 2000/7 Svar på frågelistan "Berätta om ditt 50-tal".

LITTERATUR:

Adelswärd, Viveca (1996). *Att förstå en berättelse – eller historien om älgen*. Stockholm: Bromberg.
Adelswärd, Viveca (1999). *Kvinnospråk och fruntimmersprat. Forskning och fördomar under 100 år*. Stockholm: Bromberg.
Alestalo, Matti (1980). Yhteiskuntaluokat ja sosiaaliset kerrostumat toisen maailmansodan jälkeen. I: *Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana*. Toim. Tapani Valkonen et al. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY, s. 102–180.
Arvidsson, Alf (1998). *Livet som berättelse. Studier i levnadshistoriska intervjuer*. Lund: Studentlit-

teratur.

Bauman, Richard (1986). *Story, performance and event. Contextual studies of oral narrative*. Cambridge: Cambridge U.P. (Cambridge studies in oral and literate culture 10.)
Bibeln (1986). Stockholm: Verbum.
Biederman, Hans (1991). *Symbollexikonet*. Stockholm: Forum.
Bjurman, Eva Lis (1987). Ögat i spegeln. Om unga flickors behag och bildning under 1800-talets första årtionden. I: *När var tar sin*. Red. Karl-Olov Arnstberg et al. Stockholm: Carlsson, s. 13–59.
Bjurman, Eva-Lis (1998). *Catrines intressanta blekhet. Unga kvinnors möten med de nya kärlekskraven 1750-1830*. Stockholm: Symposion.
Bondeson, Lars (1988). *Seder och bruk vid bröllop*. Stockholm: Verbum.
Bäckman, Maria (2003). *Kön och känsla. Samlevnadsundervisning och ungdomars tankar om sexualitet*. Göteborg: Makadam.
Ekrem, Carola (2003). Frågelistsvaren som berättelser. I: *Frågelist och berättarglädje. Om frågelistor som forskningsmedel och folklig genre*. Red. Bo G, Nilsson et al. Stockholm: Nordiska museet, s. 57–66.
Ekström, Simon (2002). *Trovärdighet och ovärdighet. Rättsapparatusens hanterande av kvinnors anmälan av våldtäktsbrott Stockholm 1946-1950*. Hedemora: Gidlund.
Frågelistan som källa och metod (2005). Red. Charlotte Hagström & Lena Marander-Eklund. Lund: Studentlitteratur.
Haavio-Mannila, Elina (1968). *Suomalainen nainen ja mies. Asema ja muutuvat roolit*. Porvoo, Helsinki: Werner Söderström.
Helsti, Hilikka (2000). *Kotisyntytysten aikaan. Etnologinen tutkimus äitiyden ja äitiysvalituksen konflikteista*. Helsinki: SKS. (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 785.)
Henriksson, Blanka (2000). Brölloppstraditioner under 1950-talet. I: *Laboratorium för folk och kultur* 4, s. 23–24.
Hodne, Bjarne, Ønrulf Hodne & Ronald Grambo (1985). *Der stod se et bryllup. Ekteskapet i Norge gjennom tidene*. Oslo: J.W. Cappelén.
Hymes, Dell (1975). Breakthrough into performance. I: *Folklore. Performance and communication*. Ed. Dan Ben-Amos & Kenneth Goldstein. The Hague: Mouton, s. 11–74.
Ingo, Maja (2003). "Ska vi gifta oss?" – en traditionsvetenskaplig studie ur ett förändrings-, genus- och modernitetsperspektiv. Opublicerad avhandling pro gradu i nordisk folkloristik. Åbo Akademi.
Jallinoja, Riitta (1997). *Moderni säädyllyisyys. Avio-suhteen vapaudet ja sidokset*. Helsinki: Gaudeamus.
Juvonen, Tuula (2002). *Varjoelämää ja julkisia salai-*

- suuksia. Tampere: Vastapaino.
- Kahden kauppa. *Juhlatietoa, kuvia ja kertomuksia suomalaisista häistä* (1995). Toim. Terttu Kaivola. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Keinänen, Marja-Liisa (1998). Naturligt, onaturligt och övernaturligt. Barnafödandets traditioner i förändring på den ryskkarelska landsbygden. I: *Naturlighetens positioner. Nordiska kulturforskare om födsel och föräldraskap*. Red. Tove Fjell et al. Åbo: Åbo Akademi. (NNF publications 1.), s. 115–138.
- Knuts, Eva (2005). Löftesrika ringar. I: *Kulturella perspektiv* 2, s. 41–48.
- Kofod, Else Marie (1994). *Skik og brug. Håndbok om traditioner og skikke i dagens Danmark*. Kobenhavn: Politikens forlag.
- Kontula Osmo, Elina Haavio-Mannila & Helena Suoknuutti (1994). *Finnish sex. The tables of all the questions of the 1992 survey and the comparable questions of the 1971 survey*. Helsinki: Helsingin yliopisto (Kansaterveystieteen julkaisuja M 113:1994.)
- Laboratorium för folk och kultur* (2000). 4.
- Labov, William (1972). *Language in the inner city. Studies in black English vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lehto, Marja-Liisa (2001). ”Hääpäivänään, jos milloinkin, nuori nainen haluaa olla kaunis”. I: *Häät – bröllop*. Helsingfors: Helsingfors stadsmuseum, s. 130–125.
- Leino, Mia & Kirsi Viitanen (2003). Aikuiseksi kasvaminen suomalaisessa maalaisperheessä 1940–1950-luvuilla. I: *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia*. Toim. Sinikka Aapola & Mervi Kaarninen. Helsinki: SKS. (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 909.), s. 187–197.
- Linde, Charlotte 1993. *Life Stories. The creation of coherence*. New York: Oxford University Press.
- Lövkrona, Inger (1999). *Annika Larsdotter barnamörderska. Kön, makt och sexualitet i 1700-talets Sverige*. Lund: Historiska media.
- Marander-Eklund (2002). Narrative Style. How to Dramatize a Story. I: *Arv* 2002, s. 113–123.
- Nurminen, Eija (1992). En jämförelse mellan skriftliga och muntliga livshistorier. I: *Självbiografi, kultur, liv. Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*. Red. Christoffer Tigerstedt et al. Stockholm/Stehag: Symposion, s. 221–240.
- Nylund Skog, Susanne (2002). *Ambivalenta upplevelser & mångtydiga berättelser. En etnologisk studie av barnafödande*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Nylund Skog, Susanne (2005). Hisnande historier och talande tystnader. Berättelser i frågelistsvar. I: *Frågelistan som källa och metod* (2005). Red. Charlotte Hagström & Lena Marander-Eklund. Lund: Studentlitteratur, s. 149–168.
- Ollila, Anne (1986). Suomalaisen elokuvan naiskuva 1950-luvulla. I: *Vastarintaa – puheenvuoroja seksistisestä kulttuurista*. Toim. Mirja Rekola & Birgit Salin. Helsinki: Suomen ylioppilaskuntien liitto, s. 47–56.
- Quist, Gunnar (1978). *Konsten att blifva en god flicka. Kvinnohistoriska uppsatser*. Stockholm: Liber.
- Rodin, Kerstin (1984). *Onda kvinnor och oreggerliga hustrur. En etnologisk studie kontroversiella kvinnobilder*. Stockholm: Almqvist & Wiksell international (Studia ethnologica upsaliensia 13.)
- Rosenström, Marika (2001). Personlig hygien. Folkkultursarkivets privstävling nr 42. *Källan* 4, s. 14–19.
- Räisänen, Arja-Liisa (2001). Vägen till ett lyckligt äktenskap. I: *Häät – bröllop*. Helsingfors: Helsingfors stadsmuseum, s. 24–27.
- Saaristo, Kimmo (2003). Sittenkin vain rock’n’rollia. I: *Hyvää pahaa rock’n’roll. Sosiologia kirjoituksia rockkulttuurista*. Toim. Kimmo Saaristo. Helsinki: SKS. (Tietolipas 194.), s. 7–18.
- Savolainen, Irma (2001). Ikuisiksi muistoksi. I: *Häät – bröllop*. Helsingfors: Helsingfors stadsmuseum, s. 177–183.
- Scott, Joan (1988). *Gender and the politics of history*. New York: Columbia U.P
- Skjelbred (2005). Pizza i Norge. I: *Frågelistan som källa och metod* (2005). Red. Charlotte Hagström & Lena Marander-Eklund. Lund: Studentlitteratur, s. 69–86.
- Schänberg, Ingela (2004). *De dubbla budskapen. Kvinnors bildning och utbildning i Sverige under 1800- och 1900-talen*. Lund: Studentlitteratur.
- Schön, Ebbe (2002). *Folketro och ödet och lyckan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Suomi silloin kerran. Näin elettiin vuosina 1944–1956* (1992). Toim. Kai Linnilä & Meri Utrio. Helsinki: Tammi
- Suuri perinnekirja. Suomalaista juhlaperinnettä ennen ja nyt* (1999). Toim. Satu Aalto. Hämeenlinna: Karisto
- Valkonen, Tapani (1984). Alueelliset erot. I: *Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana*. Toim. Tapani Valkonen et al. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY, s. 181–221.
- Waris, Elina (2003). Työt, pojat ja yhteisö. I: *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia*. Toim. Sinikka Aapola & Mervi Kaarninen. Helsinki: SKS. (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 909.), s. 109–128.
- Wikander, Ulla (1999). *Kvinnorabete i Europa 1789–1950. Genus, makt och arbetsdelning*. Stockholm: Atlas Akademi.
- Wikman, Karl W. (1937). *Einleitung der Ehe eine vergleichend ethno-soziologische Untersuchung über die Vorstufe der Ehe in den Sitten des schwedischen Volkstums*. Åbo: Åbo Akademi.
- Östman, Ann-Christin (2000). *Mjolk och jord: om kvinnlighet, manlighet och arbete i ett öster-*

botniskt jordbrukssamhälle ca 1870-1940. Åbo: Åbo Akademi.

Internetkällor:

- Evl.fi. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Vigselakten. Hämtat den 23.3.2006 från <http://evl.fi/EVLsv.nsf/Documents/67A678445D9687BDC22570BB00611926?OpenDocument&lang=SV>
- Svenska kyrkan. Vigselgudstjänsten. Hämtat den 6.3.2006 från http://www.svenskakyrkan.se/ArticlePages/200508/21/20050821145150_svkhjs452/20050821145150_svkhjs452.dbp.asp

Noter

- 1 Frågelistor som insamlingsmetod ger forskaren möjlighet att på ett relativt tidsbesparande och effektivt sätt nå kunskap om allmänna kulturella fenomen. De är ett sätt att nå individers upplevelser om tematiskt väldigt olika ting, allt från huruvida pizza uppfattas som "riktig" mat (Skjelbred 2005) till synen på personlig hygien (Rosenström 2001).
- 2 På basis av svaren gjordes en utställning om 50-talet som visades åt Åboborna. En sammanställning av utställningens centrala teman presenterades i tidskriften *Laboratorium* (2000)
- 3 Om bröllop se *Kahden kauppa* red. Terttu Kaivola (1995) eller Lars Bondeson *Seder och bruk vid bröllop* (1987).
- 4 Scotts förståelse av genus har använts av historiker såsom Ann-Catrin Östman (2000) och många svenska etnologer bland annat Simon Ekström (2002), Maria Bäckman (2003) och Susanne Ny-lund Skog (2002).
- 5 Om vigselringar se Eva Knuts (2005). Löftesrika ringar i *Kulturella perspektiv 2*.

SUMMARY

In this article I have analysed a narrative of weddings from a gender perspective, i.e. I have studied in which ways gender is constructed in the narrative of a wedding in the 1950s. The narrative constitutes the informant Berit's response to a questionnaire issued by the Departments of Ethnology and Folkloristics at Åbo Akademi University. Which femininities are constructed in Berit's narrative and how do they relate to other, normative femininities? The narrative is perceived as a representation of both personal experiences as well as of socio-political attitudes to normative femininities. In carrying out the study, I have used performance analysis which emphasizes the ways in which experiences are moulded.

The story is about how Berit met Bengt and how she chased him until they agreed to marry. She relates how she herself made her wedding dress and

how her hair had to be redone at the last moment. The narrative is permeated by Berit's anxiety concerning whether her future husband will turn up at church and whether he will remember to bring the wedding ring. As far as the ring is concerned her worries are motivated: he does not remember it and the couple is wed using borrowed rings. Other elements in the story is her mother-in-law's comment on the wedding bouquet which she finds overly expensive. Berit, however, has paid for the bouquet herself. In addition to this, the two mothers-in-law have an argument after the ceremony on how the wedding guests are to be welcomed in a correct manner.

Berit's narrative is a good story which calls for laughter. Through the narration of the events which "almost" would have thwarted the wedding the reader is kept in suspense. Will the man turn up at church? Will he say "yes" at the altar? Will he remember the ring? These events are three in number just like the number of trials in a folk tale.

The response to the questionnaire implies a narrative of a certain adaptation, or at least of knowledge of a dominant traditional femininity characterized by hard work, lack of pretence, virtue, and passivity. At the same time it is a story of resistance to this traditional femininity, becoming visible in Berit's active choice of husband, her showing of an active sexuality, and her pride in having an education and a job which makes her economically independent.

Her resistance to traditional femininity can also be perceived through her ironic attitude that she adopts when telling about the passivity which is expected of her and the older women's argument on etiquette.